

I. MacWards levensloop

Opleiding en vriendschappen

Robert MacWard is geboren in Glenluce (Galloway), in het zuiden van Schotland, omstreeks 1626. De omstandigheden waarin zijn ouders leefden, weten we niet. De spelling van zijn naam verschilt veel en het bemoeilijkt het opzoeken van hem in de registers van boeken. In het Engelse taalgebied moet men hem zelfs zoeken als M'Cuard en M'Vair. In Nederland komen we zijn naam onder andere tegen als MacWair of MacWard. Hij groeide in Schotland op temidden van veel Covenanters: presbyterianen, die een gereformeerd staatkundig leven vastgelegd en ondertekend hadden in een nationaal Schots Verbond. Aan de universiteit van Glasgow behaalde Robert zijn mastergraad. Vanaf 1646 studeerde hij aan het St. Mary's College in St. Andrews, waar Samuel Rutherford rector was.

Deze heeft hem bijzonder liefgehad en hooggeacht. In 1650 werd hij benoemd in de *Chair of Humanity*, wat inhield dat hij als professor jongere studenten filosofieonderwijs mocht geven. Rutherford nam hem vervolgens mee naar Londen, als zijn assistent of secretaris voor de vergaderingen van de Westminster Assembly (1643-1649).

Westminster Assembly.

MacWard was ook enige tijd regent van de colleges van St. Andrews en later in het oostelijker gelegen Glasgow. In 1654 werd hij predikant van de Outer High Church in Glasgow en in 1656 volgde hij daar de jong gestorven, begaafde en godzalige Andrew Gray op. Deze diende daar in dezelfde tijd als James Durham. Met laatstgenoemde onderhield MacWard hartelijke vriendschapsbanden. Hij was getuige van diens sterfbed en heeft de gegevens daarvan onder meer gepubliceerd in een voorwoord van Durhams verklaring van het boek Openbaring, niet in de Engelse, maar in de Nederlandse uitgave.

MacWard was predikant in Glasgow tot 1661. Hij was evenals Rutherford een felle *Protester*. Protesters werden genoemd degenen die zich tegen de overheid keerden toen deze de beweging van het Covenant in de Schotse kerk probeerde te ontkrachten. Enkele bekende medestanders in die strijd

waren onder anderen Samuel Rutherford, Patrick Gillespie en Richard Cameron. De spanningen liepen op toen de groeiende roomsgezinde partij telkens nieuwe regels wilde invoeren die op gespannen voet stonden met de presbyteriale beginselen die het Covenant voorstond.

Enige kennis van de politieke en kerkelijke situatie in Schotland in die dagen is nodig voor een goed begrip van MacWards opstelling en levensloop.

Verdeeldheid onder Covenanters

In 1637 kwam er een fel Schots verzet tegen de pogingen van koning Karel I, koning uit het huis van de Stuarts in Engeland en in Schotland, die de kerk wilde vervormen naar anglicaans model. Hij was het hoofd van de Engelse staatskerk. Het ging hem om de invoering van het bisschopsambt, liturgische vormen en ambtskleding, maar ook een op roomse leest geschoeid liturgieboek. Toen in Edinburgh in de St. Gileskerk een dienst belegd werd voor de invoering hiervan, ontstond er groot tumult. Een oude vrouw wierp haar krukje naar het hoofd van de deken, een hooggeplaatste priester.

De bisschop kon het verzet niet inbinden, maar het breidde zich uit naar andere kerkgangers en de rellen sloegen over op heel het volk. Predikanten als George Gillespie en Samuel Rutherford, maar in het bijzonder ook Alexander Henderson gaven er leiding aan. Een aantal edelen en landeigenaren kwam samen om het oude Schotse Covenant van 1581, *The King's Confession*, te vernieuwen en uit te breiden. In dit Covenant werd het rooms-katholicisme afgezworen en werd gewezen op de wetten van het Schotse Parlement, waarin de

Janet Geddes, de vrouw van het kruikje.

voorrechten van de kerk der Reformatie waren vastgesteld en beschermd tegen roomse invloeden. De pogingen van Karel I en aartsbisschop Laud om de liturgie naar Engels voorbeeld in te richten, werden nadrukkelijk verworpen. Dit vernieuwde Covenant werd hierna (1637) massaal door edelen en burgerij ondertekend.

In Engeland kreeg de koning ook moeilijkheden door zijn eigengereid optreden. Er ontstond een parlamentsleger onder leiding van Cromwell, dat uiteindelijk in 1647 Karel I verdreef. Hij werd door de Schotten gevangengenomen en aan de Engelsen uitgeleverd. Opmerkelijk was dat er daarna meer Schotten op zijn hand waren dan voordien. Er kwam een beweging tot stand, onder leiding van de markies van Hamilton, die gesteund werd door bijna alle edellieden, behalve Argyl, om hem te bevrijden. Hun doel was de koning

te verlossen en hem in Schotland te herstellen in zijn positie. Veel Covenanters zagen evenwel het gevaar van deze nieuwe sympathie voor Karel I en kwamen in verzet omdat ze de koning niet vertrouwden. Maar de koningsliefde leek niet te stuiten. De markies trok aan het hoofd van een leger, waartoe – merkwaardig genoeg – ook velen behoorden die het Covenant hadden ondertekend, naar Engeland, maar werd door het leger van Cromwell verslagen. De hoop om de koning te bevrijden, was nu de bodem ingeslagen. Karel I werd ook in Engeland afgezet en daar op 30 januari 1649 onthoofd. Door dit alles was in Schotland de eenheid van de Covenanters teloor gegaan. Lange tijd gaapte er een diepe kloof tussen de *Engagers* (de verbondenen, namelijk met de markies), die ook wel *Malignants* werden genoemd en de *Strict Covenanters*, die onder de leiding van Warrington en Argyl stonden.

Oliver Cromwell.